

Бочарова І. В., Червінська Л. М.
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ГЕОРТОНІМИ-МУЛЬТИТЕМПОРИ ЯК БАЗА УТВОРЕННЯ ПАРТИТИВНИХ ГЕОРТОНІМІВ

У статті розглядаються назви частин тривалих релігійних свят у ролі самостійних геортонімів, встановлюється співвідношення між характером об'єкта номінації та засобами його мовної репрезентації.

Ключові слова: геортонім, партитивний, добовопартитивний, тижневопартитивний, конотативний компонент, апелятивне словосполучення, мультитемпора.

Назви релігійних свят (НРС) утворюють окрему лексико-тематичну групу. Одиниці цієї групи, з одного боку, співвіднесені з окресленими часовими відрізками, а з іншого – з конкретними подіями, які відбуваються у цей відрізок, що дає змогу оцінити цю лексику як подійно-темпоральну.

Релігійні та народні свята ретельно досліджувались відповідно видатними релігієзнавцями (С. Алмазов, П. Пітерський; М. Ю. Брайчевський; І. Губаржевський; Л. І. Ємелях; Ю. С. Инжиевський; Н. Є. Поснов; Б. О. Рибаків; В. М. Рябіков), теологами (С. Булгаков, О. П. Голубцов, Св. І. Дамаскін) та етнографами (Г. О. Булашев, Г. В. Лозко, В. Т. Скуратівський, В. К. Соколова, М. М. Ткач та інші). В останній час подальшується їх розгляд з позицій етнолінгвістики (О. Воропай, С. С. Єрмоленко, С. Килимник, митрополіт Іларіон, В. А. Ткаченко, О. Б. Траченко, Т. А. Харитонова, А. М. Шамота, Г. М. Яворська).

Об'єктом нашого дослідження є окрема група онімів, що є назвами частин тривалих релігійних свят. Мета – довести, що вони можуть розглядатися як самостійні геортоніми, та встановити співвідношення між характером об'єкта номінації та засобами його мовної репрезентації.

Багатоденні свята позначаються геортонімами, що кваліфікуються нами як мультитемпори, оскільки окремі частини таких свят (певні дні) можуть отримувати самостійні назви – партитивні геортоніми.

Найбільше багатоденне свято у християнському календарі – Великдень, яке з огляду на значну кількість святкових днів називають також Великодніми святами.

Тиждень перед Великоднем починається з Вербної неділі і має декілька назв, одна з яких вмотивована саме найменуванням неділі, з якої він починається, тобто **Вербний**, або **Шутковий** (в Галичині) [8, с. 40].

Геортонім **Чистий** – високочастотна назва, що базується на давній народній традиції очищати вогнем і водою хату, господарство, рід, а пізніше – села [8, с. 40]. У цьому розумінні синонімічною є назва **Білий** тиждень. Ці назви можуть бути ще дохристиянськими, коли Великдень був святом весняного сонця і природи, що поверталися до життя [8, с. 27].

Народні вірування покладені і в основу геортоніма **Жильний**, який можна розглядати як назву, що поширилась від назви одного дня тижня на весь тиждень.

Назва **Чорний** тиждень – постхристиянська. Вона пов'язана з розп'яттям Ісуса Христа, а до того ж це був останній, найважчий тиждень Великого посту [12, с. 37]. Саме згадка про страждання Спасителя зумовила найбільш поширену назву – **Страшний** тиждень [5, с. 281; 6, с. 113].

Відносно свята Великодня геортоніми **Вербний (Шутковий)**, **Чистий (Білий)**, **Чорний (Страшний)** будуть партитивними, але у межах тижня ще і кожен день мав свою назву, і ці НРС також партитивні.

Середа називалась **Чорною** [12, с. 37], оскільки цей день був останнім у виконанні брудної роботи.

Четвер має найширшу парадигму назв. Перш за все, як і всі дні цього тижня, починаючи з середи, його називають **Великим** (фонетичний діалектний варіант – **Велький четвер** (на Лемківщині) [8, с. 240].

Назву **Страсний** він отримав тому, що ввечері в церкві відправляють “Страсті” [1, с. 362].

Його називають **Чистим** [12, с. 37], оскільки до цього дня вже все мало бути вичищене. Цікаве пояснення наводить В. Скуратівський: “За християнським вченням, у цей день пізно ввечері Іуда зрадив Христа, якого і розіп’яли опівночі. Тому вважали, що в четвер оживають усі зловісні гади і плазуни. Відтак люди намагалися в цей день обов’язково вимитись або скупатись, тобто очиститись від гріхів, як це вчинив Пілат: перед тим, як провести езекуцію, він вимив руки і сказав: “Я не беру на себе вини, бо не бачу провини в ньому”” [12, с. 37].

Цей день у Карпатах називали також **Живим** [12, с. 37], тому що, на нашу думку, “вогонь, як для вогнів великого четверга, так і для вогнів великодньої ночі, здобувався **живий**) його одержували віт тертя сухої деревини об деревину” [8, с. 51]. Однокорінним синонімом цього геортоніма є назва **Жильний** [8, с. 56]. Найменування **Жильний** [12, с. 41] можна розглядати як фонетичний варіант слова **живний** і як словотвірний варіант геортоніма **Жилавий** [8, с. 252]. Остання назва може бути назвою за аналогією, оскільки назва **Чистий** вживається також стосовно першого понеділка Великого посту, але цей же день називають і **Жилавим понеділком**, “бо в цей день господині печуть житні коржі – жилиники” [1, с. 208]. Цілком можливо, що один спільний компонент парадигми назв різних свят (**Чистий**) призвів до їх кількісної атракції, що зумовило перенос і назви **Жилавий** на день іншого свята.

Дуже рідко **Великий четвер** називають **Мертвецьким великоднем**.

Велика п’ятниця [8, с. 238] – це і церковна назва [3, с. 478] – може називатись **Великодньою п’ятницею** [12, с. 37] або **Страсною** [1, с. 376]. Мотивація найменування очевидна.

Суботу також називають **Великою** [8, с. 238], **Великодньою** [1, с. 376] чи **Страсною** [12, с. 37].

Таким чином, основою номінації всього тижня є назва неділі, якою він починається, або головна ознака неділі, якою він закінчується, або головна подія, яка відбулася протягом тижня. Дні, найближчі до Великодня, отримують назву за двома останніми ознаками.

Основою номінації інших днів є або дохристиянські вірування або головна подія цього тижня.

Перший після Великодня тиждень отримав назву за геортонімом **Світла неділя Пасхи** – **Світлий тиждень** [5, с. 281] або **Великодній тиждень** [1, с. 440].

З інших днів цього тижня виділяється **Великодній понеділок** [8, с. 126], який подекуди, напр., на Слобожанщині називається “**днем Богородиці**” [5, с. 281], що, ймовірно, є відбитком культу жінки-матері в Україні.

Дві інші назви беруть початок у дохристиянському минулому. Партитивний геортонім **Обливаний понеділок** відбиває “стародавній звичай, що стоїть у зв’язку з весняним очищенням водою, – обливати когось або самого себе водою” [1, с. 440]. Можливо, за аналогією зі святом Івана Купала, за схожістю образу Обливаний понеділок на Закарпатті отримав назву **Купала** [8, с. 127].

Інша назва – **Волочильний** – є похідною від дієслова **волочитися** і вмотивована традицією ходити в цей день (переважно діти) з поздоровленнями, приносячи в подарунок

“волочильне”, що складається звичайно з пшеничного калача і кількох крашанок [1, с. 426], або, як пояснює Митрополит Іларіон, “люди “волочаться” з освяченим з хати до хати і вітають одне одного” [5, с. 281].

Вівторок і середа цього тижня не мають спеціальних назв.

Четвер у деяких місцевостях має назву *Навський* або *Мертвецький Великдень*, а субота – *Бабський Великдень* або *Провідна субота* – за назвою першої після Великодня неділі – *Проводи*. П'ятниця не має особової назви, хоча християнська церква в цей день святкує на честь ікони “Живоносного Источника” [3, с. 496], що є одним з малих “богородицьких” свят.

Другий тиждень після Великодня називається *Фоминим*, тому що починається неділею св. апостола Фоми, який не повірив у воскресіння Христа і сказав, що переконається тільки тоді, коли сам побачить Спасителя і доторкнеться до Його ран. Через 8 днів після воскресіння Христос явив йому виразки свої, і Фома повірив [4, с. 352].

Церковні геортоніми цієї неділі – *Св. Отців і Проводи* – ймовірно, вмотивовані такою подією: після воскресіння Ісуса Христа воскресли і “святі отці”, які потім повернулись до своїх трун, куди їх “проводжали”. Застосування цієї назви, як свідчить Максим Берлінський, стосується часів Петра Могили (перша половина XVII ст.) [2, с. 11]. У народі в цей день “проводжали” душі покійної рідні, які приходили святкувати Великдень, поминали їх, тому і весь тиждень називався *Поминальним* [2, с. 9].

Назва *Проводи* могла поширюватись на понеділок і вівторок [5, с. 290].

О. Воропай зазначає, що в старих писаних пам'ятках для цього тижня (чи тільки неділі, що нею починається тиждень) є ще назва: *Радуниця*, або *Радунець*, а ще – *Радовниця*. Він вважає, що у стародавніх слов'ян Радуницею (або “весняною радістю”) називався, ймовірно, “цілий цикл весняних свят – час поминання мертвих: за стародавнім народнім віруванням, мерці радіють, коли їх поминають добрим словом. Пізніше, вже після введення християнства, Радуниця справлялася лише один день – на другу неділю після Великодня” [2, с. 11].

М. Фасмер визначає слово *радуниця* і його парадигму (*радунец, радовниця, радошниця*) як “поминки, поминальний день в понеділок або вівторок Фоминого тижня” [15, с. 431] (пор. *Проводи* у Іларіона).

Сумнівною є гіпотеза Карамзіна, який, пояснюючи слово *Радуниця*, твердить, що в стародавніх слов'ян цією назвою визначалось будь-яке свято” [2, с. 11], і дуже переконливою видається думка Т. Кондратьєвої, яка вважає, що основою є язичницьке свято поминання померлих на честь божества Радуниці (від радіти, піклуватись) [9, с. 65].

До Великодніх свят належить і Трійця.

Релігієзнавці вважають, що давньоєврейське свято “*седмиць*”, якому християнство надало специфічне обґрунтування, зміст і назву *П'ятидесятниця*, в Україні ще раз зазнало змін. Тут воно (свято) злилось з місцевим святом первісних слов'ян – *Семиком*.

Саме Семиком є сьомий від Пасхи наступний за Вознесінням четвер, а весь тиждень до Трійці має назву *Семицький*. Але Ст. Килимник підкреслює, що, за народним віруванням, душі покійників повертаються на землю в часі між Великоднем та Зеленим Святами, і свято Семик має в своїй основі культ покійників [8, с. 368].

З образом поминання покійників зараз пов'язана інша, більш частотна назва – *Русальний, Русалчин тиждень, Русалії*.

Досі нема сталої думки стосовно самого геортоніма *Русалії*. У багатьох слов'янських народів цей період називається русаліями: у болгар – “русальници”, у сербів і хорватів – *rusalje, rusalji*, у словаків – *rusadje*, у чехів – *rusadle*, у словінців – *risale*, (в останніх геортонім навіть дав назву місяцю травню – *resalcek*). Більшість дослідників вважають, що в основі цієї термінології лежать греко-латинські *Rosalia, Rosaria, diesRosationis, diesRosarum* – назви такого ж римського свята 23 травня – свята рож, бо час свята збігався [2, с. 174; 5, с. 291]. Безпосереднім доказом запозичення цієї назви є те, що в багатьох народних піснях русалії зветься святими – *dies* [11, с. 51].

Митрополит Іларіон зазначає, що назва ця постала в нас дуже рано, ще за Чорноморсько-Дунайської доби [5, с. 291]. Але на слов'янському ґрунті ця назва зовсім не пов'язана з “розами”. У нас в Україні слово “русалії” відоме з XI ст., згадується в Початковому літописі під 1067 роком [5, с. 291], тобто християнство вже прийняте, прийняті християнські свята і серед них, звичайно, Трійця. М. Фасмер подає, що у середньо-грецькій мові трійця – “*οναλια*” [15, с. 520]. Цілком вірогідно, що незрозуміле слово було етимологізовано на підставі омонімічного збігу початку слова з коренем *-rus-* (кельт.) – вода, оскільки в цей час у межах літнього кругу Свят [5, с. 291] відбувалось язичницьке свято води [9, с. 79]. Від слова *Русалія* згодом була утворена похідна гіпокористична форма *Русалка* [8, с. 368] (пор. Наталія – Наталки). Цей словотвірний процес привів до ускладнення словотвірної основи, в якій субморф *к* почав сприйматися як суфікс зі значенням жіночості, і тому назва перейшла на водяних богинь, які “вдавнину звалися берегинями” [5, с. 130]. Спочатку їх не боялися, адже “в стародавні часи Семик відправлявся в лісах, на березі ріки чи ставка” [8, с. 368]. Всі страхи, які приписують зараз цим міфічним істотам, – постхристиянські нашарування.

Семик іноді називають *Русалчиним Великоднем*, що, звичайно, є пізнім утворенням. В цей день, за свідченням Ст. Килимника, вранці поминали покійників і бадьорили їх, бо було повір'я, що в цей день русалки б'ються з покійниками [8, с. 368]. На наш погляд, це теж непрямий доказ того, що у давнину русалки були не утопленицями-покійницями, а саме божествами води, язичницькими божествами, яких християнська релігія віднесла до “нечистої” сили, протиставляючи покійним душам християн, яких в цей час поминали офіційно.

Таким чином, на наш погляд, назва свята Русалії було запозиченням з середньо-грецької мови зі значенням *Трійця*, свято якої збіглося з язичницьким святом води. Трансформація геортоніма у форму *Русалка* призвела до перенесення цієї назви на божество води, а не на душі померлих, як твердить О. Воропай [2, с. 174]. На синхронному рівні навпаки слово *русалка* є мотивуючим для геортоніма *Русалка* і похідних від нього *Русалчин тиждень, Русалчин Великдень*.

Назви тижня перед Трійцею *Зелений, Клечальний*, з одного боку, є поширенням безпосереднього геортоніма свята – *Зелена, Клечальна неділя*, з іншого, – саме обряди цього тижня наповнюють змістом ці геортоніми, тому важко сказати, що було первинним у діакронії, адже лексема неділя вживалась і для позначення сьомого дня тижня і у значенні тиждень.

Особливий день на цьому тижні – субота. Її називають і *Трійською* [Ілар., с. 260] за головним геортонімом, і *Клечальною* [2, с. 151], *Русальною* [10, с. 45], *Зеленою* [8, с. 353], як весь тиждень. Ст. Килимник свідчить: “Початком зелених свят тепер вважається *зелена субота*. Колись цей день був окремим святом” [8, с. 353].

О. Воропай наводить назву *Задушна субота*, не пояснюючи її мотивацію. Словники сучасної мови не вносять це слово до своїх реєстрів, але М. Фасмер подає слово *задушие* (рос.) – “пожертвование за упокой души” [14, с. 74], з чого можна зробити припущення, що в *задушну суботу* поминали покійників. Це підтверджується

назвою *Поминальна субота*, або *родительська субота* [5, с. 260]. Остання назва здається не дуже доречною, оскільки “у Зелену суботу здавна існує звичай поминати самогубців та тих, що загинули без вісті десь на далеких дорогах [2, с. 175].

Партитивним геортонімом є *день Святого Духа – Понеділок св. П’ятидесятниці* [4, с. 512], або *Духів день* [10, с. 46]. У народі цей день сприймали перш за все, як календарну дату: “До Святого Духа не кидай кожуха, а по Святім Дусі в тім самім кожусі” [8, с. 333].

Окрему групу складають геортоніми, які можна умовно назвати добовопартитивними на відміну від тижневопартитивних.

Навіть якщо йдеться про багатоденні свята, в них обов’язково є певний день, який і дає назву всьому святковому періоду, напр., *Великодні свята – Великдень, Різдвяні свята – Різдво*. Досить часто святкування починається з вечора попереднього дня, тобто йдеться саме про добу як одиницю виміру часу, що дорівнює 24 годинам, але не обов’язково з 0 годин до 24 години. Тому початок свята припадає на кінець доби, що передує дню, якій безпосередньо отримує геортонім, і в цьому випадку ми цю початкову частину свята називаємо “партитивний геортонім”.

Свято *Різдва Господа нашого Ісуса Христа* (23.12/07.01), або *Різдво*, починають святкувати з вечора напередодні: “Добрий вечір, з Святим вечором будьте здорові!”. Цей вечір першим називають *Святим вечором*, але надалі всі вечори до Маланки називаються *Святі вечори* [7, с. 24]. Можливо назва *Свят-Вечір* зумовлена назвою *Свята вечеря*, яка, в свою чергу, є гіперонімом до НРС *Багата Кутя* (пор. *багат-вечір* [12, с. 177]).

Слово *кутя* (від гр. koukkia – боби, зерно) позначає один з церковних приносів за померлого. “Різні приноси до Церкви відомі з найдавнішого часу і є звичайно продовженням практики дохристиянського часу... Найстаріші жертвні церковні приноси – це канун і кутя. Слово *канун* походить від гр. κανον – наповнений їжею кошіль, якого приносили звичайно до Церкви під неділю або в Свято. Цей принос кошеля-кануна став календарним означенням передсвята і звідси ж пішов і вираз “накануне (рос) – напередодні” (укр.) [5, с. 172].

Отже, однакова функція кануна і куті в позамовній реальності і факт метонімічного переносу значення слова *канун* могли зумовити на підставі закону аналогії розвиток значення “передсвято” і у слові *кутя*, тому вечір перед Різдом інколи називають *Багатою кутею* [5, с. 167]. За версією Ст. Килимника, означення *багата* входить до геортоніма на позначення того, що у Святій вечері бере участь “бог багатства” [8, с. 37], хоча є й інші гіпотези.

Для свята Різдва особливо значущою є різдвяна ніч, яка має партитивний геортонім *Свята ніч*. Це – частина свята, яка визнається і церквою, оскільки Служба Божа також відправляється вночі і як урочиста тягнеться 4 години, а інколи і більше.

Якщо частина доби, що складає і частину свята з певною назвою, позначається апелятивним словосполученням, у складі якого є геортонім, напр., *надвечір’я Різдва Христового* або *різдвяний вечір, різдвяна ніч*, то такі утворення ми в подальшому будемо називати геортонімоїдами. Вони не є назвою свята, але подібні до геортонімів, оскільки виділяють об’єкт означення з ряду інших подібних об’єктів, тобто вечорів, ночей інших свят.

Новорічне свято теж фактично починається з вечора напередодні Нового року, і цей період може бути позначений геортонімоїдом *напередодні Нового року* [7, с. 16], однак має і геортонім *Щедрий вечір* [7, с. 67], або *Щедрівки* [7, с. 122] (зазначимо, що геортонім *Щедрий вечір* у деяких місцевостях України позначає канун Водохрищів [1, с. 135]).

Ст. Килимник вважає, що ця назва – залишок дохристиянського свята зимового циклу – свята Щедрого бога [7, с. 114]. У сучасному тлумаченні вечір під Новий рік зветься *щедрим*, тобто багатим, бо кожному щедрують, бажають достатку.

Церква в цей день ушановує пам'ять “Преподобної Меланії”. Антропоморфізація гіпокористичної форми агіоніма *Меланья* призвела до утворення геортоніма *Маланка* [5, с. 278].

У народній традиції обидва свята об'єдналися, і тепер маємо *Щедрий вечір*, або *свято Меланки*. Досить часто утворюється складений геортонім *Маланки – Щедрівки* або навіть *Маланки – Щедрий вечір* [7, с. 114, 122].

Персоніфікація Маланки і Нового року – Василя призвела до міфологічного обґрунтування початку Нового року, як відродження природних сил.

Геортонімоїд *Новорічна ніч* має велике конотативне навантаження, оскільки у свідомості навіть сучасної людини ця частина доби новорічного свята сповнена таємничості.

У святі *Богоявлення Господнє*, або *Водохреща* деякі дослідники окремою частиною виділяють *Голодну кутю*, а деякі вважають, що це різні свята, кожне з яких мало інше значення [7, с. 137]. О. Воропай про це навіть не згадує. Мабуть, у цих оцінках нема суперечності, якщо не брати до уваги часовий план. Ймовірно, колись це були окремі язичницькі свята, з яких “Голодна кутя” – це день освячення господарства [7, с. 138]. Однак зараз – це саме частина свята *Водохреща*, яка має свій певний час: “Майже по всій Україні... воду святили між 10 та 12 год., а після водосвяття не пізніше 2 – 3-ої години сідали за “Голодну Кутю” [7, с. 136]. Цей етап свята має свій “сценарій”, свої ритуальні дії. І хоча все відбувається вдень, за аналогією з “Багатою кутею” – геортонімом – синонімом до “Свят-Вечора” – свято Голодної Куті подекуди називали “Другий Свят-Вечір” [7, с. 137].

Як і різдвяна або новорічна ніч, Водохрищенська ніч вважалась фантастичною і чарівною. У народі вірили, що “опівночі перед Водохрищем вода в ріках хвилюється” [1, с. 166] і навіть обертається на вино [5, с. 280]. Таким чином, у семантичній структурі партитивного гіперонімоїда *водохрищенська ніч* конотативні ознаки наближені до ядерних.

В іншому місці своєї роботи Ст. Килимник пише: “Свято Йордану відбувається обов'язково вночі, й саме свячення води мусить закінчитись до сходу сонця” [7, с. 145].

Ніч на Купала сповнена всяких чудес: чути мову звірят, рослини ходять з місця на місце, цвітуть чудодійні квітки, а між ними й папороть... Ніч під Івана Купала звичайно дуже темна, і чари найсильніші, ніч найчарівніша, і нечиста сила найбільше ганяє... [5, с. 294]. Таким чином, синонімічні геортонімоїди *купайлівська (купальська) ніч*, *Івано-купальська ніч* [8, с. 445, 470], *Купальська свято-йванівська ніч* [8, с. 473], *Іванова ніч* [5, с. 294] мають спільну семантичну ознаку “чарівність”, “чудодійність”.

Значущість ночі як частини свята підтверджується регулярними утвореннями – геортонімоїдами від назв майже всіх свят. Обов'язковою семантичною ознакою цих найменувань є конотативний компонент. Непрямими доказом особливості цієї пори доби, принаймні у святі Пасхи є назва Великодня у польській мові – *Wielkanoc* – *Велика ніч*.

Великодня ніч – це чарівна ніч, благодійна, радісна, ніч щастя [8, с. 64]. Цій ночі народна уява приписувала фантастичні особливості всіх інших святкових ночей: у цю ніч духи-душі давно померлих дідів-прадідів приходили і вільно ходили по землі свого роду, своєї родини, як у різдвяну ніч; і як у Купальську ніч, “земля відкриває своє лоно і показує заховані скарби” [8, с. 64–65].

Але ця ніч була і особливою. У дохристиянський період вона передувала приходу і зустрічі Великого дня, новолітнього весняного Сонця – це було свято Нового року. З приходом християнства це свято стало головним церковним святом – днем воскресіння Спасителя. В обох випадках його глибоко шанують, що експлікується в означенні *святий*, яке СУМ подає як синонім до слова *великодній* (*святий* – “стос. до Великодня; великодній” [13, с. 169]). Отже, геортонімоїд *великодня ніч* синонімічний геортоніму *Свята ніч* [5, с. 32].

Таким чином, становлення геортонімів супроводжується термінологізацією загальноживаної лексики, виникнення назв темпорально суміжних днів чи більших / інших проміжків часу зумовлене зорієнтованістю на окремі свята; у периферійних назвах широко представлена їх різна вмотивованість, вільний вияв словотворчості.

Л і т е р а т у р а :

1. *Воропай Олекса*. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис : в 2 т. / Олекса Воропай. – К. : Оберіг, 1991. – Т. I. – 449 с.
2. *Воропай Олекса*. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис : в 2 т. / Олекса Воропай. – К. : “Оберіг”, 1991. – Т. II. – 1991. – 442 с.
3. *Дьяченко Григорий*, протоиерей. Полный годичный круг кратких поучений. В двух томах / Дьяченко Григорий. – М. : Международный издательский центр православной литературы, 1995. – Т. I. – 517 с.
4. *Дьяченко Григорий*, протоиерей. Полный годичный круг кратких поучений. В двух томах / Дьяченко Григорий. – М. : Международный издательский центр православной литературы, 1995. – Т. II. – 688 с.
5. *Іларіон*, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу : іст.-реліг. моногр. / Іларіон, митрополит. – 2-ге вид. – К.: АТ “Обереги”, 1994. – 424 с.
6. *Калінін Ю. А.* Релігієзнавство: підруч. (для студ. вищ. навч. закл.) / Ю. А. Калінін, Є. А. Харьковщенко. – К. : Наук. думка, 1998. – 335 с.
7. *Килимник Степан*, проф. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : [у 2 кн., 4 т.] / Степан Килимник. – К. : АТ “Обереги”, 1994. – Кн. I, 1 т. – 400 с.
8. *Килимник Степан*, проф. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : [у 2 кн., 4 т.] / Степан Килимник. – К. : АТ “Обереги”, 1994. – Кн. I, 2 т. – 400 с.
9. *Кондратьева Т. Н.* Метаморфозы собственного имени / Т. Н. Кондратьева. – Казань : Изд-во Казанск. ун-та, 1983. – 109 с.
10. Народный месяцеслов: Пословицы, поговорки, приметы, присловья о временах года / (сост. и авт. ввводн. текстов Г. Д. Рыженков; вступ. ст. и словарь А. Н. Розова). – М. : Современник, 1992. – 127 с.
11. *Нечуй-Левицький І.* Світогляд українського народу / І. Нечуй-Левицький // Ескіз української міфології. Видання друге. – К. : АТ “Обереги”, 1993. – 88 с. – Репринтне видання 1876 р.
12. *Скуратівський В. Т.* Місяцелік. Український народний календар / В. Т. Скуратівський. – К. : Мистецтво, 1993. – 208 с.
13. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наук. думка, 1978. – Т. IV. – С. 169.
14. *Фасмер М.* Этимологический словарь русского языка : [в 4 т.] / Макс Фасмер. – М. : Прогресс, 1986. – 1987. – Т. 2. – 672 с.
15. *Фасмер М.* Этимологический словарь русского языка : [в 4 т.] / Макс Фасмер. – М. : Прогресс, 1986. – 1987. – Т. 3. – С. 831.

Бочарова И. В., Червинская Л. М. Геортонимы-мультитемпоры как база образования партитивных геортонимов

В статье рассматриваются названия частей длительных религиозных праздников в роли самостоятельных геортонимов, устанавливается соотношение между характером объекта номинации и способами его языковой репрезентации

Ключевые слова: геортоним, партитивный, суточнопартитивный, недельнопартитивный, коннотативный компонент, апеллятивное словосочетание, мультитемпора.

Bocharova I. V., Chervinska L. M. Heortonym-multitempora as base of creation of partitive heortonyms

The article is dedicated to a particular group of onyms which function as appellations of separate religious holidays as self-reliant heortonyms, relationships between the type of the object of nomination and means of its language representation are determined.

Keywords: heortonym, partitive, day-partitive, week-partitive, connotative component, appellative word-combination, multitempora.

Брык М. М.

**Национальный педагогический университет
имени М. П. Драгоманова**

ВОСТОЧНЫЕ МОТИВЫ В ТВОРЧЕСТВЕ РУССКОЯЗЫЧНОГО ПИСАТЕЛЯ ТЮРКСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ

В статье рассматриваются средства создания восточных мотивов в творчестве русскоязычного писателя тюркского происхождения. Внимание уделяется языковой личности писателя-билингва и особенностям создания восточного колорита средствами русского языка.

Ключевые слова: язык, культура, языковая личность, писатель-билингв, восточные мотивы.

Когнитивистика является одной из отраслей современной лингвистики и изучает знание и мышление в их языковом взаимодействии. Язык и речь предоставляют лингвистам доступ к сознанию и мышлению человека, но не потому что большинство результатов мыслительной деятельности вербализируется, а потому, как утверждает Е. С. Кубрякова, что “мы знаем о структурах сознания только благодаря словесному пространству, которое позволяет сообщить об этих структурах и описать их на любом естественном языке” [4, с. 21].

Язык и культура хоть и являются относительно самостоятельными феноменами, но всё же связаны через значения языковых знаков, которые обеспечивают онтологическое единство языка и культуры. В. фон Гумбольдт утверждал, что национально-культурное “освоение мира” происходит под воздействием родного языка, так как мы можем судить об окружающем нас мире только единицами родного языка, пользуясь при этом его концептуальной системой и оставаясь в рамках, обозначенных языком [1].

Не случайно в современной лингвистике проблема взаимодействия языка и культуры является актуальной и даже разрабатывается такое новое направление, как лингвокультурология, где язык представляется в качестве “культурного кода нации”. Каждый носитель языка одновременно является и носителем культуры, а языковые единицы приобретают способность выполнять функцию знаков культуры и служат средством передачи основных ее установок.

Одной из современных тенденций языкознания является исследование человеческого фактора в речевой деятельности. Представление об индивидуальном характере владения языком зародилось в XVIII-XIX вв. в трудах И. А. Бодуэна де Куртенэ и К. Фосслера.